

Рокаш сваім гучаньнем выклікае ў памяці ланцужок вугорскіх словаў: чардаш, Лаяш Кошут, Каспар Бэкеш і нават гуляш. Сапраўды, яно паходзіць ад назвы поля ў Вугоршчыне, на якім ладзіліся апазыцыйныя соймы.

У 80-х гадох у Наваполацку малады бард-адрэджэнец падказаў тутэйшаму рок-гурту як бы аднакарэнную назву *рокаш*. Ці не таму і гурт набыў у сваім часе вядомасьць?

Юныя паэты разьвіваюць сваю этымалёгію, як у балядзе аднаго пачаткоўца „*Рокаш*“:

...І з рокатам ужо імчаць паўстанцы
Па непакорнай ранішняй зямлі.

Спадар Станіслаў Суднік (лёс вайскоўца закінуў быў яго ў Казахстан) засноўвае там беларускамоўнае выданьне „*Рокаш*“. У час чужынскага зьдзеку зь беларушчыны гэта быў крык, але ня энк, што жыве Беларусь. Гэта быў выклік.

Падчас новага наступу, ужо на беларускую дзяржаўнасьць і мову, спадар Суднік бярэ пад сваю апеку газэту „Наша слова“.

Менскае „Наша слова“ — орган ТБМ — палкоўнічкі, аднак, пахіснулі, хістанулі, зьнішчылі. Спадар Суднік аднавіў выданьне ў Лідзе — бліжэй да прашчуравых замкаў, дзе ў змрочных лёхах колісь высьпяваў не адзін *рокаш*.

Марудна, часам неўпрыкмет, слова набывае бунтоўнае моцы. Прыўкраснае слова *рокаш*..

Рубель

Антаніна Хатэнка

Цяпер, збудзіўшы ў папяровай пустыні пустых „рублёў“, што мільённа задурваюць нам галовы, я мройна згадаю іншую, існую стыхію, увянчаную *рублём* — стыхію беларускага разнатраўя.

Бухматыя купы салодкага водару — аж вінецца ў галаве — пывуць у тумановую далеч вечароў, закалыханыя задумнай песьняю. Толькі чутныя ў празрыстай цішы працяжныя жаночыя галасы: „Яне! Ты *рублём* добра вазок уціснуў? Каб жа мы не скаціліся!“

А *рубель* спрытна ўкладаецца акурат пасярэдзіне пахучага й мяккага раю і ахоўвае, беражэ раўнавагу. Звычайная жардзіна, якой падпарадкуюцца ганарыстыя снапы й залатая салома, і захмялелае буянне ды раскоша зёлак, палеглых у спакой, каб не скаціцца, не зваліцца.

Куды ж мы коцімся-валімся ўсе грамадою пад уціскам бязважкага, амаль нерэальнага „*рубля*“?..

Пра тое думаць ня варта! Бо ад нашага думаньня нічога тут — у прасторы „*рубля*“ — не залежыць. Ходзіць ды ходзіць сябе панам „*рубель*“, які даўно стаў голым жабраком. І да свайго аднайменьніка, што трымае копы здабытку, яму, няўклюду, і носам не дастаць! Бо грошы нашыя, зараз „*рублёвыя*“, — суцэльнае расьцярэб’е.

І мы, блуканцы па сьвеце ў заробках, уцекачы ад „*рубля*“, што прыціскае да долу прыніжаньня ды зьнявагі...

Як жа тут не згадаеш настальгічна-сапраўднае значэньне слова *рубель* — сілу, моц і ўпартасьць? Як не засумуеш па тым ладзе-складзе, калі шчыль-

ненька, сьцяблінка да сьцяблінкі, рублём вяршыцца заможнасьць. Якую ня дай Божа растрэсьці!

Гэтак, пэўна, і грошы маюць здольнасьць зьбіраць, назапашваць энэргію народу, укладзеную ў працу. Але нешта важнае, істотнае мы згубілі, растрэсьлі, калі расьцярушвае годнасьць „рубель“. Мабыць, не адчуваем тае залатое сярэдзіны, дзе чынна й горда дзеіць сваю місію *рубель*.

Рыба

Сярэжук Сокалаў-Воюш

Рыба — табуістычная назва больш старажытнага *зьв’*, якім у выніку сучаснасьці са словам „зв’аць“ *рыбкі* стараліся не карыстацца.

У XX стагодзьдзі *рыба*, а дакладней, выраз „*пайсьці на рыбу*“, набыў іншае табуістычнае значэньне. *Выезд на рыбу* для мужчынаў нярэдка азначае выезд на п’янку. З вудамі, *рыбнікамі*, сачкамі і іншым *рыбацкім* прычындалем бяруць яны яшчэ пляшачку горкай і адпачываюць недзе на беразе возера ці рачулкі. Адпачываюць ад жыцьця, дзе ў спробе разьвязаць свае праблемы, частку даводзіцца *біцца як рыба аб лёд*. Цешацца прывідам свабоды. *Чуюцца як рыба ў вадзе*, а сапраўдная *рыба* — тут ужо, казаў той, справа дзясятая.

Усім знаёмыя выразы: *лавіць рыбу ў каламутнай вадзе*. *Ні рыба ні мяса*. *Ноччу рыбу ловіць* — кажуць пра дзіця, якое мочыцца ў ложак. *Прысьніць буйную рыбіну* — пра ўдачу.

Вось і ўзьядналіся — называўся гумарыстычны малюнак у адным з нумароў газеты „Літаратура і мастацтва“. На малюнку вялікая *рыбіна* праглынула малую. Чытач бачыў у вялікай *рыбіне* Расею, а ў малой — Беларусь.

Рыбак, вудаль, вудзільшчык, вудар, *рыбалоў*.

Тыя беларусы, якія хочуць быць больш расейцамі, чым самі расейцы, кажуць: *рыба*. „Пайду пасматру, какая там *рыба*“ — фраза, пачутая мной на полацкім базары. Тым разам *рыба* была прывазная — марская.

Рэвалюцыя

Віталь Тарас

Слова „*рэвалюцыя*“ за савецкім часам звычайна ўжывалася побач са словам „кастрычнік“. Нагадайма, што „*рэвалюцыя*“ паходзіць ад лацінскага „*revolutio*“, што ў перакладзе азначае „абарот, пераварот“. Зьдзейсьніўшы яго, бальшавікі ахрысьцілі спакойны восеньскі месяц, калі, здаецца, прырода адпачывае, пачаткам новай эры. А каб не было сумневу, увялі дэкрэтны час і новы каляндар, паводле якога *кастрычніцкая рэвалюцыя* здарылася... у лістападзе.

Як мэлянхалічна пісаў Купала з нагоды 10-годзьдзя ўтварэньня БССР: „*Рэвалюцыя*. Воля. Верх узяў пралетарый... Беларусь, як жабрачка, брыдзе зь «бежанства» хмарай“.

Імем *рэвалюцыі* раскулачвалі й высылалі зь Беларусі ў Сібір сялянаў, зьнішчалі нацыянальную інтэлігенцыю, мову, гісторыю.

Паступова *рэвалюцыя* зрабілася штампам — звычайным, шэрым, як той восеньскі дзень, калі масы людзей у шэрай вопратцы шпацыравалі пад чыр-